

כלולות

(מתוך ספור)

דבורה בארון

הבחור מגרבובה, נתן לב, נחשב בבית הפנסיון של הגברת רוטשטיין כאחד מבני המשפחה. אכל בזמן ובמקום שבעלה, מאיר רוטשטיין, אכל, ושר פה, בהתעטף עליו נפשו, שירי ציון או נגיוני תפילות, בכל חדר שהוא, ובמוצאי השבת, כשבעל הבית נשתהה לפעמים בעיר, הבדיל, לפי בקשת האשה, הוא על הכוס, חבש לשם כך את כובעו, והטעים יפה בקולו הצלול את המלים. והיא, בדאותה היאך ברכה, הבת, מחזיקה לפניו את הנרות, נתמלא לבה רחשי חנינה ותפילה זכה של אם למעט נחת שרוצה היתה לזכות בה.

בשעת קניותיה בשוקי אלכסנדריה, עיר גלוחה, רכשה או לפעמים, חוץ מהדרוש, גם „משהו מן הצד“, קטעי אריגים, או חפצי נוי, אשר עם גמר המלחמה, בבוא יום העליה, העבירה אותם אל הארץ כסחורה מוברחת, גנזים אי שם בתחתיות הארגזים, והוסיפה עוד אחרי כן לצפות באורך רוח ליום, אשר הבחור ימצא לו איזה מעמד, ויוכל לקבל עליו עול של משפחה. אולם כשהציצה פעם, בשעת לילה, מן החלון, וראתה היאך השנים עומדים באור של ירח על הגזוזטרה, כתף אל כתף, ואין כל דיבר ביניהם, הבינה שאין עוד פה מקום לשהיות, וביום המחרת, כשירעה שבעלה נמצא על המרפסת האחורית לבדו, היטיבה את מטפת הראש, ובאה וסחה לו את אשר בלבה.

אבותיהם — אמרה — אילו חיכו בזמנם עד שיתבססו, לא היתה היא יושבת פה כיום לפניו, אלא שהם, כשהגיעו לפרקם, התחננו, מתוך הבטחון שאלהים הוא שיתן את הפרנסה, ואמנם, לא נשמע זאת אשר מת אז שם מי ברעב, כל אחד הוציא את כל שבעים שנותיו, והן הבחור, אגב, גם מרויח מה בעבודתו בבית־הספר, וחדר העליה ממילא אין קופצים עליו, והשנים יוכלו לשבת בו לעת עתה.

האיש, אשר בבואה סילק את הספר, שהיה מעיין בו, הצדה, בשערו כי דבר נכבד לה אליו (לא היה דרכה להטרידו בענינים של מה בכך), הקשיב לה מתוך כובד ראש, ולבסוף, אחרי היריהור מה, אמר:
— טוב, אני אדבר אתו.

ואכן, עם פנות היום, אחרי שתית התה של שעת ארבע, יצא עם הבחור אל המדרכה שלפני חזית הבית, והתהלך אתו שעה קלה תוך שיחה כה וכה, והדבר נתישב. ואז, לאחר שדבר האירוסין נתפרסם, הוציאה האשה כל מה שהיה גנוז ושמור אצלה בארגזים ונגשה אל ההכנות לחג הנישואין.

ברכה היא שניצחה על תפירת הבגדים, ועשתה היא אותם לפי הדוגמאות שבעלוני פאריס ולונדון, בעוד שהאם, מהחמרים שהיו אתה, התקינה את מיני המאפה בנוסח מאקוב עיר מולדתה, לפי אותן התבניות, ובאותם חמרי המילואים, ומתובלים באותם התבלין. מאיר רוטשטיין, בעברו דרך המטבח, נעמד פה לפעמים חוזה בקוצר ראיתו, שואף ובוהן באפו את הריח, שנראה כמוכר לו, (מאפי התנור עצמם, מפני החשש לעין רעה, חבויים היו בארונות), בהביאו בכך לידי צחוק את אשתו, בת המשק המובהקה והמרזיקה לראות. הוא, החמור והמסולק תמיד, גתרכך בימי תכונה אלה לחג המשפחה, כתב ושלח את

כרטיסי ההזמנה לקרואים, והזמין את „כלי הקודש“, וביום החופה, לשעת קבלת האורחים, חבש את המשקפים שהותקנו בשביל המרחק, ונעשה על ידי כך ער, ומפוקה, וגם כאילו ידודתי יותר. בשעה מוקדמת התחילו האנשים להתכנס, משפחות, משפחות, מכבר החולות, ומן השוק ומשכונת הים. מבני מאקוב וסביבתה רובם. מהם פליטים ניצולי פרעות, ומהם דורשי ציון ובעלי-כיסופים, חתנים של אמידים לשעבר, וסמוכים על שולחנות מלאים טוב, ועכשיו פה מושחרים מדאגות הפרנסה וקשי ההסתגלות, ומדודלדלים מהליי הקדחת והגרענת. באמצע היום סגרו את חנויותיהם ובתי מלאכתם והתלבשו בבגדיהם הטובים. האנשים בסורדוטים דהויים וספוגי טחב עם מגבעות שצורת קלחת להן בראשם, והנשים — אמונות על משי ופלוסין לפנים ולהוטות אחרי חידושי מודה — במחוכים מרופטי-צלעות ושמלות עתיקות גיזרה, וכולם הסבר המאקובי המיוחד בפניהם, אותה הארשת של עננת תום דרישת טוב לזולתם.

באולם המרווח של בית רוטשטיין, עם שולחן האוכלים המכונף ומראת הטרזמו הממולאה תכלת ים, דיברו עכשיו כולם יחד, בקול רם, כדרך בני מקומם, ונשמעות היו פה הכופות הקריאות „מתראים“, „מתראים“, „וזוכים להתראות“.

הסקרנים שבהם היו הולכים ומציצים מתוך כך אל השולחנות הנערכים ולחדרה של הכלה, אשר בוששה לצאת. (זו, נעולה כבר בנעליה החדשות, שהוסיפו גובה לשעור קומתה, ומעודנת מן הטפול בתמרוקים, עמדה בענן של אבקת פוך וגהצה גהוץ אחרון את שמלת הכלולות) — שתי נערות מבנות השכנים היו מפלסות להן בין כל אלה דרך עם טסים בידיהן, אשר עליהם מסודרים היו מיני המאפה — כמו לפנים בעירות — ב„חלקים“, כל אחד פרוסת עוגה בו, דובשן בצורת רומבוס וכעכית סוכר פריכה, שהיא עשויה כנו מעוקל.

בראש הקרואים ישבה פה הישישה פייגה, שקראו לה הירושלמית, אשה כבדת אונים ורבת יחש, אשר שמלת האטלס שלה נתמרטטה מרוב הביקורים בשמחות מצוה. בת מאקוביץ הסמוכה למאקוב היתה, נצר משורש צדיקים, שעלו בזמנם בסירת מפרשים אל תארץ. הערצתם של בני המכורה אליה היתה כזו שרוחשים לתשמיש קדושה שבלה מיושן. היא, מן ה„חלק“ שהונח לפניה, הוציאה את הדובשן, הריחה אותו, ועשתה תנועה כמי שמתאמץ לזכור מה, לבסוף, הוא פני הקלף שלה מתוך חיוך של קורת רוח, והאנשים מסביב, כשורות של נרות הנדלקים מן האחד, הבעור, נאחזו כולם באותה בת הצחוק, הבאה מתוך תום לבב.

מקום כבוד ניתן פה גם לאלצה מבית הלויים, שידועה היתה בחושה המיוחד לגלות אנשים מיוצאי מאקוב בארץ, ובכשרונה לתמוך בכל הנחשלים והכושלים שבהם. תדר מגוריה שמאחורי חנות המכולת שלה שימש גם אכסניה וגם בית תמחוי לכל כמו אלה, וריח מעשיה הטובים היה מתערב שם בזה של הסלטים מירקות העונה. מאיזו קרובים מאמריקה קבלה חתיכת בד ירקרק, ותפרה ממנו לה ולשלש ילדותיה שמלות קליוש מקושטות בסרטים ורדיים, ובשבתן עכשיו ארבעתן יחד דמו לשיח של ורדים העומד בלבלו, וכן גם נראו בתוך הראי שמנגד.

היא, אלצה, היתה הראשונה שהניחה על השולחן המיוחד למתנות את זו שלה — שלוש כפות פרוט, אשר, מאין לה היכולת לקנות משהו, „גנבה“ אותן מכלי הפסח שלה עצמה. בחמימות נתקבל פה פני ליזר'ס מכפר גנים, מוכרי-ספרים לשעבר בעירה, ופה עכשיו עובד אדמה.

בקרן משא באו, הוא ואשתו רישה וקרובם יחיאל, שהוא בנו של החזן ממאקוב, ולו מפרחית שהוא מיטיב לנגן בה, ואת הכלי הזה הביא אתו.

האיש, לאחר שהתיר את הפרדות בחצר, נכנס ובא מזורו וקל, (לבוש היה כדרך ה"חלוצים", חולצת בר ששרוליה מופשלים), סקר בעיניו העליונות את בני המכורה, ופתח מיד בשיר, "הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד", ואלצה לוי, עם שלש ילדותיה, הצטרפו אליו בקולות דקים ויפים להפליא.

אשתו רישה נראתה הפעם, להפך, זעופה ועצובת רוח, שלא כדרכה, נתברר, שהנעלים, שקנתה לכבוד החתונה, הציקו לה, ואחרי שניתנו לה סנדליה של ברכה, והיא נעלה אותם, רוח לה זפניה קבלו שוב את הסבר הרגיל של דרישת טוב.

בלתי מעורב, כאורח לא קרוא, עמד פה מן הצד קרובם בן החזן, שותק ומחריש כאביו בזמנו, בשעה שנמצא מחוץ למקומו שליד ה"עמוד", ורק כשנתבקש על ידי האשה לנגן לפני המסובים משהו "ביתי" (מנגנים לא הוזמנו לחתונה), התישב על אחד הכסאות ישיבה מאוששת ומשך אליו את הכלי.

הוא ניגן את "ניגון הפרידה" לפי נוסח מאקוב, וכמה פזמונות, מאלה שחוברו על ידי בחורי המקום שם, בסדנאות. אחר הוסיף והשמיע עוד אחדים מניגוני אביו בתפילות "הימים הנוראים", והשרה פה בכך את הלך הרוח של אותם הימים, שהם ספוגים עצבות של ראשית סתו ואימת דין.

אותה ההזדככות שבאה אז עם הרהורי התשובה, חרדת הלב לקול תקיעת השופר, והרגשת הפחד בזמן תפילת "תשליך" על הנהר מאקובינה הקודר, בתוך שדות זרים, אשר כמו צלזול של כלי חבלה ישמע בהם, ולבסוף הבכי המשותף, החם, בבית הכנסת, בשעת הזכרת נשמותיהם של כל הטהורים והקדושים, בין אלה שמתו בקצם, ובין אלה "שנהרגו ונשחטו על קידוש השם"— שעדיין רבים, לפי השמועה, הולכים ונשחטים שם גם כיום.

פיני ליזר'ס כבה גץ העליצות בעיניו, והשזיפות בעורו נראתה עתה כגון חולני צהוב, בעוד שהנשים מסכיב, פניהן במטפחותיהן, בכו במשותף בכי חם, אבל אז עשה הבחור תנועה בידיה, כמי שעושה בלהטים, והבית הוצף פתאום צלילי נחמה ותקוה.

שתי הנערות, שעסקו לפני כן בעריכת השולחנות, פתחו עתה חגיגית את דלתו של החדר הצדדי, והכלה, ברכה, יצאה ובאה, לבסוף.

הדורה בלבוש משיה ומדיפה ריח של בשמי "פומפיאה", היא הלכה והסתכלה בראי, ראתה, לקורת רוחה, שם, בתוכו, את ההתפעלות הכללית של המסתכלים בה (אחדות מהנשים היתה עוד דמעתן על לחין), ושבה וישבה בכסא המיועד לה.

לאלה שישבו עם החתן בבית השכן במסיבת "קבלת הפנים", ניתן אז אות לבוא, ושמש הקהל יצא להעמיד בחצר את החופה.